

Beszélgetés Blahó Imrével

Paizs Zoltán,

földmérő és térinformatikai mérnök hallgató,
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Blahó Imrével készült riport egy sorozat részét képezi, amely „Életük és a geodézia” címmel indult el több mint 30 évvel ezelőtt. A dolgozat a BME Tudományos Diákköri Konferenciáján jelent meg, tartalmazza a tanár úr életútját, a vele készített riportot és ez idáig megjelent valamennyi publikációját.

Blahó Imre a topográfiában nyújtott kiemelkedő teljesítményt. Munkáit – kitűnő rajzkészsége révén – mindenki csodálja a szépségeért, oktatóként pedig valamennyi diákja szerette sajátos előadói stílusa miatt. Topográfia jegyzete a máig a legjobb e tárgykörben. Mind a mai napig jó egészségnak örvend, és tanítja a diákságot a topográfia rejtelmekre.

■ **Első kérdésünk az Ön nevével kapcsolatos. Úgy hallottuk, hogy régebbi barátai, kollégái Istvánként ismerik, míg a fiatalabbak Imrének. Ez valamilyen félreértés, vagy van ennek valamilyen más magyarázata?**

Igen, van. 1922-ben, két évvel a trianoni békekötés után születtem Temesváron. Születésem idején kezdődött Erdélyben és Bánátban a román

közigazgatás elveinek alkalmazása. Szüleim úgy döntöttek, hogy anyám világháborúban elesett két bátyjának – Istvánnak és Imrének – emlékére az ő nevüket viseljem. Ezért a keresztlevél szerint *Blahó István Imre* a nevem. Az anyakönyvi kivonat (románul „Act de botezi”) kitöltése a román (és a világ legtöbb országában használatos) elvek szerint történik, vagyis előbb a keresztnév, majd a családnév következik. És itt kezdődött a probléma. Mi a sorrend kettős keresztnév esetén? Ezt nem tudta sem az anyakönyvvezető (ekkor még a városi tisztviselők a magyar érában kinevezettek voltak), sem a szüleim. Hosszas tanácskozás után úgy döntöttek, hogy ha a magyar sorrend 1, 2, 3, akkor nyilván a román szokásoknak megfelelő sorrend csakis a 3, 2, 1 lehet. Így az anyakönyvi kivonat szerint a nevem: *Emeric Stefan Blahó*.

Az 1950-es évek elején jött az a döntés, hogy a keresztlevél nem mérvadó. Igazi okmány az anyakönyvi kivonat, és mindenütt csak azt szabad elfogadni. Kértem hát Temesvárról egy anyakönyvi kivonatot, és elkészítettem annak hiteles fordítását. Kiderült, hogy az anyakönyvi kivonat szerint a keresztnévem Emeric (Imre), és Istvánról említés sincs. Így 1954-ig *Blahó Istvánként* éltem, és csak az utóbbi 50 évben vagyok *Imre*.

■ **Tehát Romániában született, és ott is élt évekig. Meddig? Tapasztalt olyan jellegű nacionalizmust Romániában, mint amilyenről ma sokat hallunk?**

Igen, ott éltem 1939-ig. A nacionalizmus, hevesebben sovinizmus az utódállamokban egyre fokozódott. Szerintem ennek gyökere a tudatalatti igazságtalanságban rejlik; abban, hogy a győztesek maguk sincsenek meggyőződve igazukról, és félnek, hogy elnyomó, hazug politikájuk előbb-utóbb lelepleződik. Ezért nem riadnak vissza semmitől, a szalonképes elnyomástól kezdve a legvadabb zsarnokságig. Ezt életem során szerzett élményekkel, tapasztalatokkal tudom alátámasztani.

Romániában négyéves kortól kötelező volt állami óvodába járni. Az ottani foglalkozások első-sorban román szavak, versikék értelmetlen szajkózásából állt. Ezek jelentését csak később, iskolás koromban értettem meg, mikor már tudtam románul. Magyar verseket három-négy évesen az elemi iskolában tanultam, még óvodás korom előtt. Ez így egy kicsit érthetetlennek hangzik, de megmagyarázom!

Az elemi iskolába, ahova a nyolc évvel idősebb bátyám járt, édesanyánkra hivatkozva elkértem őt, mivel unatkoztam. Mikor kijöttünk az iskolából, mondtam a bátyámnak, hogy az egész elkérés én találtam ki. A bátyám először megdöbben, azután azt mondta, hogy ezt ne mondjuk el senkinek, és máskor is megcsinálhatom. Ettől kezdve több héten át, hetente több alkalommal kértem el. A tanító néninek azonban egy idő után gyanús lett a sok elkérés, és eljött hozzánk megtudni, mi az a halaszthatatlan dolog, amiért a bátyámnak el kell jönnie. Természetesen hamar kiderült, hogy én találtam ki az egészet. Büntetés nem lett a dologból, hisz' még négyéves sem voltam, hanem anyám és a tanító néni megbeszélték, hogy ha legközelebb megyek, nem engedi el a bátyámat, hanem engem tart ott, és beültet valamelyik padba, és ott kell csendben ülnöm a tanítás végéig, így bizonyára elmegy a kedvem a bejárástól. A felnőttek azonban tévedtek! Nem ment el a kedvem, mert nagyon jól éreztem magam a nálam hét-nyolc évvel idősebb fiúk és lányok között, akik szinte dédelgettek.

Abban az időben, az elemi iskolában a tanulás legfőbb módszere a hangos tanulás volt, amikor kórusban mondták a gyerekek a megtanulandó szöveget. Természetesen én is velük mondtam (vagy inkább kiabáltam), és előfordult, hogy én hamarabb tudtam kívülről egy-egy versszakot, mint a nagyok. Később kiderült, hogy ez a konyeleskedésem ösztönzőleg hatott a nagyobbakra, nem akartak lemaradni egy kicsi mögött, ezért jobban igyekeztek. Így tanultam meg nagyon sok magyar költő, főleg *Petőfi* verseit.

Az így szerzett tudásomat persze máshol is be akartam mutatni, és ahol csak lehetett, szavaltam. Egyik kedvenc hallgatóm a rendőrőrs parancsnoka, *Lakatos Kosztya* bácsi volt. A rendőrőrsön egy székre felállítva szavaltam neki és társainak, akik – erdélyi románok lévén – tudtak magyarul. Egy alkalommal azonban majdnem nagy bajba hoztam *Kosztya* bácsit, ugyanis a rendőrőrsre valahonnan ellenőrzésre jött egy rendőrtiszt. Én egy széken állva éppen a „Talpra magyar”-t sza-

valtam, mikor belépett. *Kosztya* bácsi azonnal rám szólt, hogy hagyjam abba a verselést, majd jelentést tett románul a vizsgáló előljárónak. Az ellenőrző tiszt ez után kedélyesen odaszólt románul *Kosztya* bácsinak, hogy mondja meg nekem, folytassam a versmondást, és én folytattam a „Talpra magyar”-t. Amikor befejeztem, *Kosztya* bácsi jobbról-balról megcsókolt, és valami olyasmit dörmögött, hogy „még szerencse, hogy nem ért magyarul”. Majd leemelt a hokedliről és hazaküldött. Mielőtt azonban elmentem volna, az ellenőrző tiszt megfogta a vállamat, és megszólalt magyarul: „Nagyon szépen szavaltál kisfiú, de máskor a «Talpra magyar»-t ne a román rendőrségen mondd el!”

Az 1920-as évek második felében még ilyen kedélyes volt a román nacionalizmus.

Tíz év múlva már egészen más volt a helyzet. 1936-ból a következő emlékem maradt. Ekkor harmadik osztályos voltam a piarista gimnáziumban (románul Liceul Piaristira). Volt egy osztálytársam, akit *Nagy József*nek hívtak, s aki az egyik osztályfőnöki órán kérte az osztályfőnök atyát, javítsa ki a nevét, mert ők ezentúl nem *Nagynak*, hanem *Naghi*-nak írják a nevüket. Szünetben megkérdeztük, hogy miért kellett megváltoztatni a nevüket. Erre elmondta, hogy az apjának azt mondta a városházán egy ottani hivatalnok, hogy ha városi tisztviselő akar maradni, románosítsa a nevét. Azért az apja nem akart ötvenévesen munkanélküli lenni, megértettük.

Három-négy hónap múlva hittanórán *Naghi Józsi* jelentette a hittanár atyának, hogy ő ma van itt utoljára, mert jövő héttől már nem római katolikus, hanem görögkeleti vallású. Szünetben aztán *Jóska* elmondta, hogy apjával közölték, hogy akit *Naghinak* hívnak és városi tisztviselő (és az is akar maradni), az ne legyen római katolikus, hanem térjen át az államvallásra. Így hát áttértek a görögkeleti vallásra. A következő évben *Józsi* már nem a piaristákhoz járt, hanem a román Diaconovici Loga Liceumba. Valószínűleg azt is megmondták az apjának, hogy egy görögkeleti vallású városi tisztviselő fia ne a piaristákhoz járjon...

■ Mikor, és milyen körülmények között települt át Temesvárról Magyarországra?

Mint már az előzőekben elmondottakból is kitént, a románosítás lassú, de jól kigondolt, tervszerű feladat volt. Véleményem szerint a románok eleinte maguk sem akarták elhinni, hogy az első

világháborúból területileg ennyire megerősödvé kerültek ki. 1931–32 tájékán ráébredt a román hatalom, hogy ez nem álmom: „Transilvania et nostrum” (Erdély a mienk). De ha azt meg akarjuk tartani, el kell románosítani. Ez legegyszerűbben a magyarok kiűzésével és regáti (az 1870. évi királyság területe) románság betelepítésével érhető el.

Az 1930-as évek elején bevezették, hogy a hivatalokban csak románul szabad beszélni. Nagy táblák voltak kifüggesztve ezzel a szöveggel: „Mănunci pâine românească, vorbii românește!” Ez magyarul így hangzik: „Román kenyeret eszel, románul beszélj!” Nagy templom-építkezésekbe fogtak; Temesvárnak öt kerülete volt, minden kerületbe görögkeleti plébánia épült. A belvárosban a Lloyd-sor (ma Piata Victoriei) végén lévő árterületet feltöltötték, és ott felépítették Temesvár mai jelképét, az ortodox katedrálisat. A város őslakossága csodálkozott, kinek épül ez a sok templom, hisz a városban a román lakosság tíz százalékot tett ki. De hogy ne ez az arány maradjon, arról is intézkedtek. Az áttelepülni kívánó regáti románok ingyen kaptak telket, építési kedvezményt. Az állami intézményekből, hivatalokból, vasúttól, postától, rendőrségtől elküldték a magyarokat, és helyükbe regáti románokat vettek fel. A magyar nyelvű középiskolákat magániskolának nyilvánították; ez azt jelentette, hogy tanítási joguk volt, de vizsgáztatni, végbizonysítványt adni már nem volt joguk. A diákokat nem az iskola tantestületébe tartozó román tanárokból álló bizottság előtt kellett vizsgáztatni. 1937-ben volt olyan magyar középiskola, ahol ilyen vizsgákon a bukások aránya több mint kilencven százalék volt.

Megkezdték a lakosság román állampolgárságának ellenőrzését. A trianoni békekötés értelmében mindenki, aki Romániához tartozó területen született és élt, automatikusan román állampolgár lett. Az én szüleim azonban Szolnokon, illetve Kunhegyesen születtek, és csak 1920-ban költöztek Temesvárra. Így nem lettek automatikusan román állampolgárok, nekik ezt külön kellett kérniük. Ők ezt nem tették, talán nem is akarták. Tény, hogy nem voltunk román állampolgárok (ezt 1939 tavaszáig nem is firtatta senki). 1939 tavaszán apám kapott az adóhivataltól egy felszólítást, hogy mint idegen állampolgár a Romániában való tartózkodásért és munkaengedélyért fizessen be húszezer lej (becslésem szerint ez az összeg ma körülbelül egymillió forintnak felel meg). Ha nem fizetünk, három hónapon belül kiutasítanak bennünket. Nekünk ennyi pénzünk nem volt. Egyetlen vagyonunk a Kaltnecker utcai

kis családi házunk volt, aminek értéke körülbelül hetven-nyolcvanezer lej lehetett. Mikor kiderült, hogy ez a kivetett adó egy évi romániai tartózkodás ára, úgy döntött a család, hogy akkor visszatelepülünk Magyarországra. Írtunk is a szolnoki rokonoknak, akik azt válaszolták, hogy adjuk el a házunkat, és ők szeretettel várnak bennünket.

1939. július hónapban értesítést kaptunk, hogy július 25-én reggel 8 órakor jelentkezzünk a temesvári csendőrparancsnokságon, mert onnan visznek ki minket a román–magyar határra, és adnak át bennünket a magyar hatóságoknak. Pénzt nem vihetünk magunkkal, az átvihető csomag húsz-húsz kiló lehet fejenként.

A jelzett napon meg is jelentünk, és akkor jött a meglepetés. Csak a szüleim nem magyar állampolgárok, a bátyám és én azok voltunk. A bátyám azért, mert három évet – 1935–38 között – sorakatonaként leszolgált a román hadseregben, én pedig azért, mert Temesváron a román államban születtem 1922-ben, de facto, román állampolgár vagyok. Ezért felszólítottak bennünket, hogy búcsúzzunk el egymástól, és mi gyerekek távozzunk a csendőrségtől. A szüleim maradnak, őket már viszik is a határra. Ott álltunk megdöbbenve. Apám tért először magához, és azt mondta a bátyámnak, hogy keresse fel régi katonatársát, aki akkor, 1939-ben a temesvári rendőrkapitányság helyettes vezetője volt. Másnap el is mentünk hozzá. Felajánlotta, hogy lakjunk nála, amíg elintézi az ügyünket. Intézkedett is, és augusztus elsején két csendőr kíséretében leutaztunk Nagycsanádra (Cenad románul). A kísérő csendőrök itt átadtak bennünket a román határőrségnek. A késő délutáni órákban azután két határőr kikísért bennünket az őrstől mintegy nyolc-kilenc kilométerre levő román–magyar határra. A határhoz közeledve csendre intettek bennünket. Pár perc múlva egy fehér követ láttunk magunk előtt az esti szürkületben. Ezután felkészítettek minket az útra, mivel ők nem jöhettek tovább: „Két-három kilométerre van Kiszombor, ha magyar határőrrel találkoztok, ne mondjátok meg, hogy mi kísértünk ki benneteket. Ha az igazat mondanátok el, a magyarok visszakisérnének benneteket a határig, és ők mutatnák meg, hogy azon a kövön túl kezdődik Románia. Nektek jönnötök kellene, mert ha nem, ők lönek. De az is lehet, hogy mi is lövünk. Járjatok szerencsével!” Miután így lelkileg felkészítettek bennünket, elindultunk. Elöl én, mögöttem a bátyám. Életünk talán leghosszabbnak tűnő útja volt az, amit meg kellett tennünk a határköig. Minden másodperc-

ben vártuk hátulról a lövéseket, de a derék román határőrök nem lőttek, csak csendben álltak. Amikor a határkövet elhagytuk, és már Magyarországon voltunk, megfordultunk, és búcsút intettünk nekik, ők meg visszaintegettek.

■ Beszélne arról, hogy ezután mit csinált Magyarországon, és hogyan élte meg a II. világháborút?

Magyarországon 1940 májusában a vasútnál helyezkedtem el mint műszaki rajzoló. Ott ismerkedtem meg tulajdonképpen a földméréssel, mert volt ott egy öreg tanácsos, *Pászkámnak* hívták, akit mint nyugdíjast hívtak be. Főleg a vasúti jogi határainak megállapításával és a területek kisajátításával foglalkozott. Én mint rajzoló nagyon sokat dolgoztam neki.

A vasútnál voltam, amikor '44-ben bejöttek az oroszok, november 4-én. 10-én mondtam, hogy „Megyek be a városba, mert lehet állítólag kenyeret kapni...”, és szüleimtől elköszöntem. Valójában valami kislány volt az indok, sajnos már nem emlékszem az arcára se, de a nevét, azt tudom: *Zsuzsi* volt. Őt nem találtam meg, de találkoztam egy orosz járőr csoporttal. Első kérdésük az volt, hogy „Dokument jeszty?” Én erre mutattam az igazolványomat, a tisztt eltérte, rátaaposott, aztán bevágott a sorba, és mentünk. Többen voltunk, hát beszélgetni kezdtem a társaimmal.

Az egyiket *Gold Ferinek* hívták, aki mellém került. Azt mondja: „Hát már Nyíregyházától jövünk, este elengednek, de valamit csinálnak velünk.” Ágyakat vagy matracokat hurcoltunk egyik helyről a másikra, hogy az oroszok berendezzék maguknak a parancsnokságot. Este mégsem engedtek el minket; enni se adtak, ahogy bíztunk benne, mert akkor már elég éhesek voltunk. Reggel 9–10 óra között kaptak el, már késő délután volt, és hajnal óta nem ettem egy falatot sem. Egy pincében aludtunk, és akkor abból egyenként hívogattak ki bennünket. Akit kihívtak, az oda nem jött vissza. Nem tudom hányadik voltam. Engem is kihívtak. Esős idő volt, csupa sár volt az egész város, előttem ment egy orosz, s mögöttem jött egy másik. Hallottam mikor felhúzta a pisztolyt. Csőre töltötte. Az egész úton azon imádkoztam, hogy ne hogy megcsússzak, és akkor hirtelen hátradobjam a kezem, mert a szerencsétlen azt hiszi, hogy én meg akarok lépni, vagy le akarom fegyverezni. Pánikban mentem azt a párszáz métert, amíg átvittek egy másik házba, ahol szerencsém volt találkozni egy GPU-

s tiszttel. Én akkor még nem tudtam, hogy ezek azok. Mondtam nekik, hogy vasutas vagyok, erre kérdi, hogy „Dokument jeszty?” Mondom, elvettek. Volt ott egy magyar ember, aki az első világháborúban orosz fogságban volt. Ő tolmácsolt. Mondom neki, hogy semmiféle iratom nincs. Jó, hát akkor hány éves is Ön? Mondom, 22 vagyok. Hát akkor én tulajdonképpen valljam be, hogy katona vagyok, és leszereltem, civil ruhába öltöttem. A GPU-s tiszt megígérte, hogy reggel agyonlőnek. Azzal engem visszakisértek egy harmadik helyre. Ez volt a siralomház. Ott mindenkinek megígérték, hogy reggel agyonlővik. Volt, aki imádkozott, volt, aki sírt; a legkülönbözőbbek. Csodálatosképpen én idegességemben hajnal felé el tudtam aludni.

Reggel aztán sorakozó. Jöttek a gyertyások, akiknek hosszú szuronyos puskáik voltak. Körbefogtak bennünket és Szolnokon levezettek a Tisza-partra. Hallottunk arról, hogy a „kultúrnépeknél” kedvelt szokás, hogy ne kelljen a teméssel sokat bajlódni, be kell löni a vízbe az illetőt. Szerencsénk volt, nem azért vittek. Akkor épült Szolnokon a pontonhíd, úgyhogy minket bezavartak a bokáig érő vízbe, úgy ahogy voltunk, november 11-én reggel, és akkor ott segédkeztünk. Ezután Szolnokról elmentünk egészen Mezőtúrig. Ott a polgármesteri hivatalban volt a gyűjtőtábor, november 23-ig voltunk ott, mikor is beraktak vagonba bennünket, és mondták, hogy megyünk a nagy Szovjetunióba. Egészen Foksaniig vittek. Nagyon jól tartottak bennünket az úton, mert a két hét alatt kétszer kaptunk enni. Nekem piszok szerencsém volt, mert amikor még Mezőtúron a városházán belül szabadon kószáltunk, és fent jártunk a padláson, volt ott egy zsák cement. Mindenki nagy ívben elkerülte, én meg belerúgtam ebbe a cements zsákba, kíváncsi voltam megkötött-e. Éreztem, hogy ez nem cement. Kibontottam, s egy zsák tökmag volt. Ez volt a szerencsém, mert én tökmagot ettem a két hét alatt.

Hát itt találkoztam először azzal, és döbbenem rá arra, hogy ezek az oroszok milyen rafinált emberek. Tudniillik, nem ők adtak nekünk enni, hanem az élelem kiosztásával olyan foglyokat bíztak meg, akik tudtak oroszul. Ők időnként végigsétáltak a vagonok mellett, amikor megálltunk egy-egy állomáson. Volt, hogy órákat álltunk, mert nem a mi szállítmányunk volt a legfontosabb, hanem más szerelvények mentek. Kiabáltak, hogy: „Magyar, kell kenyér? Magyar, kell víz?” Hát, éhesek voltunk. „Mit adjak ér-

te?” – kérdeztük. „Van gyűrűd?” – volt a válasz. A legtöbb embernek karikagyűrűje volt, nősek vagy vőlegények voltak, és bizony egy félliteres vagy literes üveg víz egy karikagyűrű; egy szelet kenyér egy karikagyűrű áron ment. Ők ugyanúgy foglyok voltak, mint mi, csak egy másik vagonban utaztak. Elég szépen összeszedték az aranyat. A gyűrűket bakancsszíjra fűzték; volt, akinek három-négy ilyen koszorú lógott a nyakában. Mikor megérkeztünk a végállomásra, akkor az oroszok legelőször ezeket a foglyokat odaállították egy nagy pokrócra, s szépen elvágta azt a szíjat, és összeszedték minden fáradság nélkül az ékszereket. Nem ezer fogolytól kellett elvenni egy-egy gyűrűt, hanem ettől a négy-ötötől összeszedték azt a mennyiséget, ami nekik kellett. Aztán őket ugyanúgy bevágták a sorba; ott voltak köztünk.

A lényeg tehát az, hogy körülbelül egy hónapig tartó utazás után Foksaniba kerültünk. A hely neve a magyar fogság szóhoz csak véletlenül hasonlít. Itt beépített emberek elterjesztették azt, hogy ez most egy Kaukázusba menő csoport. Erre a magyarok tülekedni kezdtek, hogy menjünk, mert ott meleg van, örök tavasz vagy örök nyár, prima kaja, és micsoda mesebeli jó dolgok lesznek majd a Szovjetunóban. Én is beálltam ebbe a csoportba, és így kerültem ki aztán Kurszkba. Itt úgynevezett karanténokban voltunk, egészségügyi zár alatt. Egészségügyi megfigyelés volt, nem érintkezhattunk senkivel, csak egymás között voltunk. Minden hadifogoly éhes volt; miről beszéltek másról, mint az evésről. Mindenki mindennap csirkepaprikást evett – emlékei szerint – nokedlival, esetleg uborkasalátával. Én már untam, hogy éhesek vagyunk; el nem tudom mondani, hogy milyen gyötrő és kínzó érzés az éhségérzet. Azt csak az tudja, aki nem egy vagy két napig, hanem hetekig nem evett. Nem tudsz másra gondolni, mindent megennél. Mondtam nekik, hogy beszéljete már valami másról. Akikkel együtt voltam, azok nagy része parasztyerek volt. Megkérdeztem: „Nem olvastatok egy könyvet vagy valamit, és arról nem tudtok beszélgetni?” Hát, nem. Na mondom, akkor mesélek nektek. Elmondtam nekik a „Grant kapitány gyermekei” című Verne regényt. Először csak négyen-öten gyűltek körém, a végén már egészen körbevettek, és mesédélután tartottam. Ha nem tudtam a történetet, hozzáköltöttem valamit; *Jókait*, illetve regényeket meséltem.

Történt egyszer, hogy kizavartak bennünket az oroszok azzal, hogy a barakkban tetű van. Rengeteg tetűnk volt, most is megvannak a tetűfoltok

a karjaimon, úgyhogy egy életre megmaradt. Úgy játszottunk, hogy páros vagy páratlan. Huszonegy, huszonkettő vagy huszonöt volt így egy markolásra egy emberben. A lényeg az, hogy a barakkunkat fertőtlenítették, és addig egy másik kis barakkba zavartak be bennünket. Persze ez a barakk laktanyai hálószoba lehetett, négyszázan nem nagyon fértünk el benne, ennek következtében az ott lévő priccseket összetörtük. Erre nagyon felháborodott a láger vezetősége (akik ugyanolyan foglyok voltak, mint mi, csak ők lengyelek voltak). Kizavartak bennünket az udvarra, és ott kellett sorba állnunk tízesével. Soha életemben nem felejttem el, lehetett mínusz negyven fokos hideg, telihold volt, és nagyon nagy hideg tud lenni olyankor! Valamikor éjfél körül kerülünk be a helyünkre, és nem kaptunk vacsorát se. Mikor a karanténnak a vége felé jártunk, akkor egyszer megjelent egy orosz tiszt egy tolmácscsal. A tolmács elmondta, hogy tulajdonképpen ő is ugyanolyan fogoly. Munkaszolgálatos volt, '41-ben került fogságba. Most az oroszok úgy döntöttek, hogy innen az összes magyart elviszik egy táborba. Saját táborunk lesz, csak magyarok lesznek ott. Elmondták a politikai, illetve a katonai helyzetet: már Székesfehérvárnál folynak a harcok, a front halad előre. A végén az orosz tiszt feltette azt a kérdést – valami politikai tiszt lehetett –, hogy megkapjuk-e rendszeren a kosztot, bántottak-e bennünket stb? Erre elkezd a tömeg zúgolódni és morogni, de senki se szól. Erre megszólal a tolmács, hogy „de hát mondjátok már el, hogy mi bánt benneteket!” Senki se jelentkezett, engem vágta oldalba: „Annyit tudsz mesélni, most járjon a szád és mondd el!” Én akkor kimentem és elmondtam, hogy megverték bennünket, nem kaptunk vacsorát, kint kellett állnunk. Erre az orosz tiszt roppant felháborodott; mindent felírt. Intézkedett, és két nap múlva megkaptuk az elmaradt vacsorát.

Mikor megérkeztünk a magyar táborba, a legelső, ami kellett, az a légerről egy térkép volt, és mivel én tudtam mérni, nekem jutott ez a feladat. Így kerültem kapcsolatba ismételten a földmérés-sel. De nem volt mérőeszköz, még egy centiméter se. Hogy lehet így térképet készíteni?

Kineveztünk etalonnak egy szalagot, valami vászonszerűség volt, nem tudom pontosan mi. A szabók adtak valamiféle belésanyagot, és arra osztottam rá a centimétert. Elég jól megbecsültem akkor. És ráfogtam, hogy az egy méter, attól kezdve az volt az etalon nálunk. Később ebben a táborban dolgoztak szabók, asztalosok, kü-

lönböző szakemberek, és mindenki ezt a métert használta, amiről később kiderült, hogy csak 98 cm, mert azért semmi se tökéletes. Felmértem a tábor. Gyönyörű térképet készítettem róla. Volt konyha, legalább tizenkét barakk egymás mellett elhelyezve, kórház, fürdő. Minden körbe volt kerítve. A barakkba, amelyikbe beköltöztem (fából voltak ezek az épületek) minden nap húztam egy strigulát, hogy hány napot töltök itt; mint a kártyások szokták: négy strigula függőlegesen, az ötödik keresztbe. Amikor eljöttem ebből a táborból, 725 strigula volt. Tehát öt nap híján két év. Szép időt töltöttem itt. Rengeteg emlékem van!

■ **Hogyan jutott haza, és hová ment a szabadsága után?**

1947 októberében hazaindultunk, hogy pontosan mikor, azt nem tudom. Október 27-én érkezünk meg Debrecenbe. Ott volt egy átmeneti tábor, néhány napig, körülbelül olyan négy-öt napig voltunk itt; már rendes magyar kosztot kaptunk. Azt hiszem, elsősorban az volt a cél, hogy egyáltalán ráálljunk a magyar kosztra. Az ellátásunkat a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége látta el. Arra emlékszem, hogy lebbencsleves volt. Hú de finom az a lebbencsleves, sokkal jobb, mint mondjuk a csalánnal dúsított orosz leves. Innen Szolnokra mentem vissza. Jelentkeztem a vasútnál, oda visszavettek műszaki rajzolóknak.

Körülbelül olyan fél évre rá, tehát '48 tavaszán jött egy vasút-helyreállító osztag. Volt egy ilyen katonai alakulat, vasútépítő század vagy mi volt a neve; nem tudom már pontosan. Akkor ők kérték a különböző állomási helyszínrajzokat, hogy s mint vannak. Mivel én ott már a háború előtt is dolgoztam, ismertem ezeknek a rendjét, és mindent elő tudtam adni. Jöttek sorba. Hogyan maradt meg? Hát azt nem tudom! Szolnokot úgy agyonverték az amerikai bombázók '44 nyarán, hogy csak, na.

Szóval jött ez az ember, illetve kérte a rajzokat. Megkérdezte, hogy ki rajzolta ezeket, mivel ő már sok osztálymérnökségen járt, de ilyen szép rajzokat, ilyen rendben még nem látott sehol. S akkor mondom: igen, itt vagyok, de el vagyok kenődve, mert 460 forint a havi fizetésem. Ilyen keveset kapok, úgyhogy itt hagynám ezt a céget. Mire ő: jó, és volna kedve elmenni? Hát, miért ne? Na, azt mondja, majd-majd.

El is ment ez a férfi, én már meg is feledkeztem róla, amikor 3–4 hónap múlva egyszer csak kaptam egy levelet, hogy Budapesten, a Keletinél, a

Park Szállóban jelentkeztek, mert ott volt akkor a HM-nek a személyzetis csoportfőnöksége. Oda mentem, ott az akkori kornak megfelelően kikérdeztek, hogy miről szól a Szabad Nép. ('56-ig az volt a kommunista párt napilapjának a címe, azt illetl olvasni.) Kikérdeztek, hogy miről írtak, milyen cikkek jelentek meg benne, mindent kérdeztek. Akkor azt mondták, hogy jó, felvesznek, és mondták, hogy jelentkezek a Honvédelmi Minisztériumban, s ott leszek rajzoló. Oda elmentem, és ott a megfelelő osztály Hadművelési Főcsoportfőnökségén jelentkeztem. Akkor mondták, hogy próbarajzot kell készítenem, csak úgy vesznek fel. Hát aztán adtak valami rajzeszközt. Mondom ilyen eszközzel én nem tudok rajzolni, nekem rendes rajzszerem vannak, én ezzel nem tudok rendes rajzot csinálni. Egyébként – mutattam – ezt én rajzoltam, s erre elővettem nekik egy vasúti menetrendet, amit én készítettem. Egy normál méretű lapon rajta volt, ami negyven lapon van a menetrendkönyvben. Egyszer felírtam a fejlécebe az állomás nevét, ezen volt a huszonnégy órás beosztás, 8,02-kor berajzoltam: indul a vonat Budapestről, 10,05-kor megérkezik Szolnokra, a kettőt összekötöttem, ha valamelyik állomáson megállt, és keresztelte a másik vonat, ott egy kigrás volt, hogy a két vonat keresztezi egymást. Szolnokon a vasúti portással kötöttem egyezséget, hogy 1 forintért árulja darabját, azután én 50 fillért kaptam, de volt olyan nap, hogy 10–20-at eladott. Az egész rajta volt egy lapon, amihez egy könyvet kellett volna venni. Mutattam neki és mondtam, hát ezt én írtam, én készítettem. Erre elrohant, bement valami alezredeshez, és fel voltam véve. Így kerültem én a HM-be rajzolóknak a Hadművelési Főcsoportfőnökségre.

Nagyon meg voltak elégedve a munkámmal, mert még kitüntetést is kaptam – megvan az érem is. Nagyon jó volt a fizetésem is, arra emlékszem; 960 forintot kaptam egy hónapra. Az nagyon nagy pénz volt, szemben azzal, hogy 500–600 forintos fizetés volt az átlag. (Akkoriban 1,60 volt egy kiló kenyér.)

Ebben az időben jelentek meg az orosz katonai szabályzatok, és ezeket magyar nyelvre le kellett fordítani. Szóltam, hogy én tudok oroszul, és vállaltam fordítást. Később vállaltam rajzolást is. Most melyik volt előbb, azt nem tudom. Akadt olyan hónap, amikor – ez volt a csúcs, ezt jegyeztem meg – 2800 forintot szerettem mellékesben. Na, ezt elég tisztességesen megfizették. Egy orosz szabályzatot különös precizitással kellett fordítani. Az a főcsoportfőnökség, ahova én kerültem

akkor, felügyeleti szerve volt a Honvéd Térképészeti Intézetnek. Egyszer jött egy olyan rendelet, melynek alapján a Honvéd Térképészeti Intézetben induló térképész-tiszti tanfolyamra pályázhattam. '49. november–december tájékán volt ez, és akkor át is mentem, próbarajzot készítettem, és '49. december 14-én megkaptam az értesítést, hogy januárban kezdődik a térképész-tiszti tanfolyam, és fel vagyok véve. Így kerültem tulajdonképpen kapcsolatba a térképészettel, és mint polgári alkalmazott elvégeztem ezt a tanfolyamot. En voltam az egyedüli, a többiek mind katonák voltak. Nekik volt plusz tárgyuk is, mert katonai kiképzésre, lövészetre meg mindenféle kiképzésre mentek. Rám ez nem vonatkozott – civil lévén –, és így lényegesen kedvezőbb helyzetben voltam.

Szóval tíz, tizenegy, tizenketten voltunk a tanfolyamon. Ez kezdődött januárban, május–júniusig tartott, utána kimentünk terepre. Akkor folyt az a nagy munka Magyarországon, amit manapság fel sem tudnak becsülni, nem is tudják méltányolni: két év alatt készítette el a Honvéd Térképészeti Intézet az 1:25 000 méretarányú topográfiai térképeket. Úgy hívták, hogy gyors-helyesbítés, de ez nem helyesbítés volt. Ezen vitatkozom: ez felújítás volt, mert helyesbítés az, mikor azt mondják, ide egy új út épült, és oda tesszük. Ez felújítás volt, mert új vetületi rendszert vezettünk be, új szelvénybeosztási rendszert, új jelkulcsot. Mivel rengeteg új tereptárgy jött létre, tehát helyesbítettünk is. Ezt a munkát két éven át végeztem az Intézetben. 1952-ben fejeztük be.

Ez egy hihetetlen munka volt, mert egy hónap alatt 90 négyzetkilométert – ez volt a norma – kellett elkészíteni úgy, hogy a térképet tisztázati rajz minőségében kellett kirajzolni. Kivételt képezett az megírás; azokat vékony tollbetűkkel, álló betűkkel kellett megírni a helyére. A szöveget kiszedték, bibliapapírra nyomták, és oda ragasztották a feliratokat. Utána ment a fényképezésre; lefényképezték, és készítették aztán a kartográfiai megfelelő rajzokat; síkrajz, domborzatrajz, vízrajz, meg ami még kellett.

■ Mikor tanult meg dolgozni azokkal a műszerekkel, amelyekkel a felmérést végezték, és milyen műszerek voltak ezek?

A műszerekkel azon a tiszti tanfolyamon ismerkedtem meg; ott műszertant is tanultunk. Olyan előadók voltak, mint *Rédey*; *Irmédi-Molnár Laci* bácsi; akkor *Veress Laci*, aki később

az Intézet parancsnoka lett; *Berecz Lajos*, aki képzőművész volt (gyönyörűen rajzolt). Mindig nagy súlyt fektettem arra, hogy a rajzeszközöket rendben tartsam. A rendes rajznak a legfontosabb eleme a tusrongy, és a szerszámoknak természetesen mindig rendben kell lennie. Akik manapság számítógépen tervezik a térképeket, azoknak elemi rajztudásuk sincs. A számítógép mindent megcsinál ugyan, de annyi érzéke nincs, hogyha két centivel feljebb helyezné azt a megírást, akkor már nem takarná a másik feliratot vagy jelet! Nem is jut eszükbe az ilyesmi! El tudjátok képzelni, hogy egy térképnek hogyan kell kinézni?!

A felméréseket mérőasztallal végeztük. Wild mérőasztalok voltak az Intézetnél és vannak még most is. Amikor elkerültem az Intézetből, első dolgom volt, hogy elkerültem őt Wild mérőasztalt, mert ki akarták dobni (most viszont kidobták a tanszékről). Állítom, hogy a körülbelül 60–70 éves műszerek jobbak voltak, mint a mostaniak. A MOM mérőasztalokat megpöccinted, arrébb megy! A Wildek – mindig azt mondtam a gyerekeknek – olyan stabilak, hogy azokon családot lehet alapítani.

■ Milyen volt a terepi munka?

A tanfolyam résztvevői a terepi munkát Pinchely környékén kezdték. Szeptemberre már kiválogattak bennünket a tizenkettőből, akiket befogtak az élesbe, tehát már nem gyakorlaton voltunk, hanem dolgoztunk. Ez egy fél éves tanfolyam volt; fél év volt az elméleti és fél év volt a gyakorlati munka. 1949-ben, amikor elkezdtem, még nem voltak titkosak a térképészeti adatok, de '50-ben már igen. Ezért aztán 1950 decemberében, amikor elvégeztük a tanfolyamot, azt mondták, hogy nagyon szép, hogy kitanultam a szakmát, de polgári alkalmazottként nem dolgozhatok ott tovább. Két lehetőség van: vagy elfelejtem, amit eddig tanultam – de én közben megkedveltem –, vagy pedig katona leszek. Mert én voltam a tanfolyamelső és egyetlen polgári hallgató. Így lettem aztán a Honvéd Térképészeti Intézetnél főhadnagy. A következő évben rendszeren mentem terepre már *Kádár Pistával*.

Ebben az időszakban ott még a régi, két világháború közötti tiszti gárda volt, ők képviselték a szakmát. Ilyen volt *Vásárhelyi János* bácsi, aki akkor a parancsnok volt. Akkor mi ketten elmentünk hozzá, és mondtuk, hogy szeretnénk továbbtanulni, és szeretnénk egyetemre menni. Erre azt mondta a *Jani* bácsi, hogy várjátok őszig,

úgyse tudtok most menni sehova – '51 elején voltunk ott –, lehet, hogy ősszel indul egy külön kar a Műszaki Egyetemen belül, ahova lehet, hogy ti is bekerülhettek. Így is volt, 1951-ben felállították a Hadmérnöki Kart, amelyik 1952-től a Lónyay utcában, a Református Gimnázium korábbi – és mai – épületében működött. A Térképtudományi vagy milyen tanszéknek lett a vezetője *Rédey Pista* bácsi, aki '56 után a Műegyetem Geodéziai Tanszékének volt a vezetője, egészen '68-ig.

Akkor így kerültem a Hadmérnöki Karra, azt elvégezve visszakerültem a Térképészeti Intézetbe, százados lettem, jött '56, jött a tiszti nyilatkozat. A Térképészeti Intézetben nagyon érdekes volt az egész statisztika, hogy ugye mi voltunk huszonheten térképész-tisztek, akik a Hadmérnöki Karon végeztek. A beiskolázás úgy történt, hogy vettek fel első évre is hallgatókat (mi *Kádár Pistával* az első évre kerültünk), és Sopronból hoztak át másodéveseket. Ilyen másodéves volt *Joó Pista, Nagy Jenő, Sipos Sanyi, Kovács Béla*.

Három évfolyam volt, mindegyik 9–9 fővel. És a három évfolyamból, tehát a huszonhétből, a tiszti nyilatkozat után öten maradtak összesen, a többi mind leszerelt. Ez volt a szerencséje az egész polgári topográfiai térképezésnek, mert rajtunk kívül, a huszonkét fiatal mérnökön kívül, akik többé-kevésbé megtanultuk a topográfiát – legalább ugyanannyi kitűnő topográfus szerelt le, akik szintén elhelyezkedtek. *Hegyi Gyula* bácsi például, a Kartográfiai Vállalat későbbi igazgatója, és nem tudom hányan voltak még akkor, akik leszereltek, és a polgári életben helyezkedtek el. A fotogrammetriával került kapcsolatba *Sárossy Pista* bácsi, aki térkiértékelő műszeren alá tudta írni a nevét. Ki tudja ezt ma már megcsinálni?

■ Ha valaki nem írta alá a nyilatkozatot, annak volt valamilyen veszélye?

Volt veszélye. Ismerem az oroszokat. De valószínűleg nem akartak újabb botrányt. Nem tudom. Miután leszereltem, elkerültem a BGTV Topográfiai Osztályára; ez '57 tavaszán volt. Akkor kezdték el a polgári topográfiában is alkalmazni a fotogrammetriát kombinált felmérés útján. (A fototérkép adva van, és geodéziai úton kell mérni a domborzatot.) Az első ilyen kísérleti munkát én készítettem Tiszapüspöki községben 1:5 000 méretarányban. Majd az ott szerzett tapasztalatok alapján a többiek, miután az első szelvényvel kész voltam.

A legelső légifényképek úgy készültek, hogy adva volt egy fényképezőgép, de nem filmes, hanem üveglemezes. Az üveglemezes fényképezőgépekhez meglehetősen nagy méretű üveglemezek tartoztak, azt hiszem 13×18 cm-esek voltak. A repülőgépről úgy készítették a felvételeket, hogy egy vasalódeszkára rákötötték azt az embert, aki a légifényképezést végezte. A feje és a karja szabadon volt. Nyakába volt kötve a fényképezőgép, és ő főnről így kattintott. A legjobb felvételeket készítették ezzel a módszerrel. Nem speciálisan légifényképezésre készültek ezek a fényképezőgépek, de így csinálták az első világháború alatt a felderítő felvételeket is hosszú ideig. *Gersi Pista* bácsitól hallottam ezt, aki a légifényképezést intézte a Térképészeti Intézetnél. ('56-ban ő is leszerelt.) A két háború között a Térképészeti Intézet elég jól el volt látva műszerekkel. A németektől, tehát a Zeiss-éktől kapta az első kamerát a Honvéd Térképészeti Intézet, és azt használták. Ez 23×23 centiméteres volt, ha jól emlékszem, de már filmekre dolgozott. Azokkal készültek a felvételek; később 1961–62 tájékan szerezték be a Wild RC5-öst és a Wild RC8-ast. Ez a két típus volt, amit végig használtak.

Csak nyugati filmet vettünk, mégpedig a Kodak 20 dines filmet. Akkor már az Allami Földmérési és Térképészeti Hivatalban (ÁFTH) voltam, a Kutatási és Tudományos Osztályon. Nem tudtuk megértetni a hatósággal, hogy nem elég, ha megvesszük a legjobb filmet, ahhoz meg kell venni a hozzá való előhívót is. Állandóan az volt a baj, hogy azon spóroltak. Tehát a főtí gyár által készített előhívószerkeket használtuk ezekhez a nyugati filmekhez, és az nem úgy működött. Filéreken akartak spórolni!

■ A BGTV-nél mennyi időt töltött összesen?

A BGTV-nél két évet voltam, és '58-ban bekerültem az ÁFTH-ba, a Kutatási és Tudományos Osztályra. Nekem az volt a feladatom, hogy az akkor beinduló topográfiai felméréshez elkészítsem az utasítást (ez a 1:10 000 méretarányú polgári topográfiai térkép volt). Megkaptam a jelkulcsot, amivel volt egy probléma. Tudjátok, vagy sem, 1953-ban vagy 1954-ben Moszkvában volt egy nagy értekezlet, ahol a szocialista országok geodéziai szolgálatainak a vezetői vettek részt. Civil és katona is. A Szovjetunióban felvázolták azt, hogy mik az előttünk álló feladatok. Többek között azt mondták, hogy el kell készíteni az ország egész területéről az 1:25 000 méretarányú

topográfiai térképet. Később megsúgták *Antos* elvtársnak (ő volt akkor az ÁFTH vezetője), hogy Magyarországot már három és félszer felmérték 1:25 000 méretarányban vagy az ahhoz közel álló 1:28 800 méretarányban. A fél az, amit az első világháború előtt kezdtek, de nem fejeztek be. Háromat befejeztek: 1785-ben, 1869-ben és 1887-ben. És akkor kezdték a negyediket, de az nem fejeződött be, mert szétesett a Monarchia. Hát nekünk minek ezt csinálni? Erre azt mondták: jó, majd megkérdezzük a szovjet bácsit, mire a szovjet elvtársak azt mondták, hát akkor csináld a következő méretarányt. Erre hazajött *Antos* elvtárs, és úgy döntött, hogy legyen az az 1:5000 méretarányú térképezés. Aztán elkezdtek számolni, te jó isten, 1:5000-es szelvényből majdnem 20 000 darab szelvény fedti le Magyarországot; valami mást kellene. Akkor döntöttek a 1:10 000 méretarány mellett.

A jelkulccsal kapcsolatosan pedig az volt a szovjetek álláspontja, hogy megbízták a csehek mint kebelbarátokat, dolgozzák ki a jelkulcsot. Az oroszokat nem érdekelte ez. Nekik még 1:100 000 méretarányú térképük sincs ma se az egész országról; az egy óriási nagy ország, nem akkora, mint Magyarország. Őket nem érdekelte a 1:10 000 méretarány, de az igen, hogy egységes legyen a jelkulcs. Akkor a csehek elkészítették a tervezetet, elküldték Magyarországra, én megkaptam akkor az ÁFTH-ban és elolvastam a jelkulcsot és a hozzá tartozó magyarázó szöveget. Rájöttem, hogy ebben a jelkulcsban elsősorban olyan jelek vannak, amire nekünk nincs szükségünk. Másodszor vannak olyan jelek, amiket nem így kellene nevezni, hanem valami más a neve, vagy a neve fordítási hiba alapján született. Aztán például olyan is volt benne, hogy víz alatti háromszögelési pont, holott ha tovább lapozza a fordító a szótárt, rájön, hogy az levezetett háromszögelési pont. Tehát a templomtoronynak a földi pontja. Miután mondtam, hogy ilyen nincs, akkor ők csak annyit mondtak: „Nem érdekel, *Blahó* elvtárs; minden, amit a szovjetek adtak, minden itt benne legyen!” Hát ilyen, hogy a „tatár törzsfőnök sátra”, az Magyarországon elég érdekes. Én nagyon szerencsés helyzetben voltam ezeknél a tárgyalásoknál, mert amikor a Honvéd Térképészeti Intézettől jöttek, hogy megbeszéljük a közös jelkulcsot, ami vonatkozik az 1:10 000 méretaránytól kezdve egészen, ameddig a topográfiai térképek tartanak, az 1:200 000 méretarányig, nagyon könnyen meg tudunk egyezni, mert hát kollégák voltunk, ismertük egymást régről.

Sokkal nagyobb a probléma, ha nem tudunk úgy megegyezni. Ezt most tapasztalom a FÖMI-ben, ahol vagyok. Ma a Honvéd Térképészeti Intézettel sincs olyan jó együttműködés, mint annak idején.

Szóval az ÁFTH Kutatási és Tudományos Osztályán voltam egészen 1962-ig. Alighogy odakerültem, egészen friss voltam még az osztályon, de tartottam a kapcsolatot a topográfusokkal. Meg hogy dolgozzam is egy kicsit, utasítást írtam, kijártam terepre, beszéltem velük, mi a véleményük. Nagyon szeretett velem járni a *Vincze Vili*, mivel nagyon jókat ittunk. Nem sokat ugyan, de ő is szerette, különösen a körtepálinkát. A lényeg az, hogy egyszer keresztüljöttünk Fehérváron; azt mondja nekem: „Imrus, maradj itt, én felmegyek ebbe az iskolába, én itt szakfelügyelő vagyok, meghallgatok egy órát.” Ő volt a geodézia oktatásának országos szakfelügyelője az útépitési, vízépitési stb. szakközépiskolákban. Az óralátogatás után kijött *Vili* és azt mondta: „Ezek a gyerekek olyan szépen tanulnak. Tudod, azon töröm a fejem, hogy kellene egy ilyen iskolát csinálni kifejezetten geodéták számára is. Beszéltem is itt ezzel az igazgatóval – *Deák János* volt az igazgató –, és ő is hajlandóságot mutat arra, hogy csináljunk itt egy geodézia osztályt. Mivel itt szaktanárok nincsenek, én rád gondoltam. Mert mit is kellene tanítani? Geodéziát, fotogrammetriát, topográfiát – ezek volnának a külön szaktárgyak. Arra gondoltam, hogy te hetente három napra lejössz Fehérvárra, tanítasz itt, és három napot fent dolgozol Pesten.” Így kerültem én le Fehérvárra.

Na most az egész – hogy úgy mondjam – tervet, tematikát én állítottam össze. Ő csak bele szólt, javított, jóváhagyott. Tehát ennek a rendszernek, ennek a szakközépiskolának *Vili* bácsi volt a szülőatyja. Tudom, biztosan sokan vitatják. És úgy indult ez az iskola, hogy meghirdettük, hogy érettségizett fiatal emberek tanulhatnak geodéziát; két év, és érettségi vizsgát tesznek topográfiából, fotogrammetriából és geodéziából, és akkor ők földmérő technikusok lesznek. Beindult a nappali és a levelező tagozat. A levelezőre az első évben 120-an jelentkeztek. Benne volt az összes megyei földhivatali vezető vagy az ott dolgozó olyan szakember, akik 20–30 éve dolgoztak ott; a szakmát mint érettségizettek elsajátították, de nem volt róla papírjuk. Úgyhogy olyan tanítványaim voltak ebben az időszakban, mint *Barabás József* ezredes, parancsnok a Honvéd Térképészeti Intézetben, *Tóth Lajos* nyugalmazott

vezérőrnagy, a BGTV igazgatója, és sorolhatnám még a számtalan megyei földhivatal-vezetőt, akik mind úgy kerültek oda, hogy párteberek voltak, de a szakmához nem értettek.

Úgy állítottam össze a tematikát, hogy a hallgató érezze, kapcsolat van a matematika, ábrázoló mértan, topográfia és geodézia között. Kiemeltem a teljes geodéziai számítást a geodézia tárgyköréből és odaadtam a matematika tanárnőnek, aki Fehérváron tanított, s azt mondtam, hogy az irányszög- és távolságszámítás, a poláris koordinátaszámítás, ez nem geodézia. Ezt lehet matematikában tanulni, amikor tanítja a trigonometriát. Egy trigonometriai példa lehet, mondjuk az előmetszés. Tehát a hallgató tanulta a matematikát, és érezte, hogy hoppá, nekem erre szükségem lesz a geodéziában. A geodéziának az óraszámát ezzel tudtam könnyíteni, és olyan anyagot tanítottunk – az egyébként érettségizett – embereknek, aminek rögtön hasznát vették. Az ábrázoló mértan ugyanúgy. Ugye, centrális projekció kell a fotogrammetriához, a topográfiához meg kell a szintvonaltervezés. Ezt a kettőt megtanulták ábrázolóból, ezzel könnyítettük a szakmai tárgyak anyagát. Ez az iskola két évig működött így, hogy érettségít adott, és utána felsőfokú földmérési technikum lett. Akkor azt mondták, hogy most már nem elég, ha lejárók. Én lettem a Fotogrammetria és Topográfia Tanszék vezetője, mindaddig, amíg nem jöttem az egyetemre.

■ Mikor kezdett az egyetemen oktatni, és mit tanított?

Az 1961–62-es tanévtől kezdve. Amikor a *Kunovszky Emil* bácsi még nem ment nyugdíjba, de már nagyon reszketett, ő kért valakit, hogy itt gyakorlatot vezessen topográfiából. Akkor engem az ÁFTH-ből javasoltak, egyidejűleg ez már a harmadik keresetem volt. '62-től '64-ig gyakorlatvezető voltam, '64-ben elment *Emil* bácsi nyugdíjba, és akkor lehetőségem volt végleg idekerülni. Fehérváron felmondtam, és jöttem ide, és itt tanítottam nyugdíjba vonulásomig, '92-ig.

■ Milyen érzés volt először kiállni a diákok elé, milyen volt gyakorlatokat vezetni?

Megtaláltam velük a hangot, nem volt velük különösebb gondom. Aztán volt egy nagy gyakorlatom a Nyírségben! Három helyszínen folyt; a hallgatók Magyarország topográfiai felmérését végezték. Összesen négy cég volt ebben jelen:

három vállalat és a Budapesti Műszaki Egyetem. A hallgatók a gyakorlat keretén belül felmértek 24 szelvényt. Ennek a gyakorlatnak csak egyetlen baja volt, hogy csak „KK”-ban lehetett elvállalni. A „KK” annyit jelentett, hogy *költségvetésen kívüli* munka. (A kutatási és oktatási feladatokon kívüliek).

A „KK”-val is az volt a helyzet, hogy az egyetem a bevételből 30%-ot kapásból elvitt. Most olyan munkát vállaltunk, hogy az ÁTFH gondolkodott, hogy ne adjon-e többet, de nem kértünk. A hallgatókat dicséri, hogy szerintem a körülményekhez képest becsületesen megcsinálták. Tisztelegesen meg lettek fizetve, mert megkapták a '60-as években a 31 forintos rapidíjat, a szállást az egyetem fizette ki, és a munka-teljesítménytől függően olyan 3000 forint körül kereshettek havonta.

Két hallgatóra egy negyed szelvény jutott, tehát ketten dolgoztak egyazon területen. *Ádám Jóska* egy évvel hamarabb végezte a gyakorlatot, és a következő évben volt a *Mélykúti Gabi*. Igen, mert a *Jóska* is készített egy szelvényt, mégpedig Paszab környékéről. *Mélykútinak Magyar Gyuri* volt a társa, úgy dolgoztak. Két negyedéves hallgató és két helyben felvett figuráns alkotott egy csoportot. Az egyik hallgató mért, a másik volt a jegyzőkönyves, következő nap ők egymás közt megbeszélték, hogy cserélnek-e. Természetesen ők feleltek a munkáért, mindent meg kellett csinálni: jegyzőkönyvet, leírást, mindent; állami leadásra. Na, most az volt az én bajom – ezt nem tudtam előre –, hogy nem volt olyan szelvényem, ahol mind a négy csoport jól dolgozott volna. Megcsinálták jól hárman, de mindig akadt egy gyenge. Abban az időben rengeteg külföldi hallgatónk volt, arabok. Azokkal elég problémám volt, de a magyarok között is akadt problémám. Az volt a tapasztalatom, hogy a lányok sokkal szorgalmasabbak, mint a fiúk, és okosabbak is. Mi volt ennek az oka? A lányok érettségiztek, és rögtön jöttek az egyetemre, a fiúk érettségiztek, utána elmentek katonának, és csak egy év után jöttek vissza. Elfelejtettek tanulni, és a már megtanult anyagból is sokat elfelejtettek. Ez volt a fiúknál a baj! Az előfelvetteknek csak egy év katonai szolgálat volt. De az is elég volt! A másik meg az volt, hogy akkor, abban az időben nemcsak az jött földmérőnek, akinek valamiféle hivatástudata volt, hanem az is, akinek halvány göze sem volt a földmérésről, csak véletlenül felvették! Klasszikus példa *Jordán Tamás*. Ő mindenáron színész akart lenni. De a Színművészeti

Főiskolára nem vették fel, ellenben valaki mondta neki, jelentkezz földmérőnek, ott még van hely! Jött, el is végezte a földmérő szakot, és aztán elvégezte a Színművészeti Főiskolát is. De a mai napig büszke rá, hogy földmérő, és rendszeresen el szokta mondani, hogy máig nosztalgiát érez a földmérés iránt! Volt olyan is, aki operaénekesnő lett (*Rózsahegyi Zsuzsa*), volt, aki politikus lett (*Hegyi Gyula*), lett polgármester, de még plasztikai sebész is Stockholmban! *Végh-Alpár Sándor*, a Magyar Nemzet egyik szerkesztője Fehérváron végzett.

Aki viszont elvégezte az egyetemet, ha mást nem, egyet megtanult: hogy hogyan tanuljon. Tehát, ha neki – mondjuk – úgy alakul az élete, hogy más pályára kerül, egy-két-három év alatt beletanul abba is, mert van annyira értelmes. Ez az előnye az egyetemnek, főiskolának.

■ **Mélykúti Gábor tanár úr mesélt még egy érdekes történetet a szintezőkutyról, és úgy tudom, hogy Öntől hallotta. Megosztaná velünk, hogyan is volt ez valójában?**

Hát ezt nekem is úgy mesélték a régiek. Tudniillik a topográfiának a lényege a magassági felmérés. Ma Magyarországon és a világon mindenütt a magasságot úgy ábrázoljuk, hogy az azonos magasságú pontokat összekötjük. Ez a szintvonal. De ezek a természetben nincsenek kijelölve. A természetbeni kijelölésére szolgál a szintezőkutya, amelyik egy olyan kutya, aminek meglehetősen bozontos farka és meglehetősen erős termete van. A kutyának a hátára kell szelnie egy lécet, amelyik vízszintes helyzetben van. Ki kell egyensúlyozni, hogy vízszintes legyen. A feje fölött is van egy léc – ez nyilván rövidebb –, és hátul, a feneké felett is van egy léc, mindkettőbe egy-egy szög van beütve. Na most, ha a kutya vízszintesen megy, akkor sem a fejénél, sem a fenekénél lévő léc nem érinti. Ha viszont felfelé megy, akkor a léc megbillen, és a fejébe szúr a szög; ha lefelé megy, akkor a fenekébe szúr. A kutya tehát ezért vízszintes vonalon kénytelen haladni. Igen ám, de a kutyát mozgásra kell kényszeríteni. Ezért az első lécnek van egy nyúlványa, amelyikre egy darab kolbász van kötve. De úgy, hogy a kutya ezt nem éri el. Megy a kolbász után, de az mindig vele együtt mozog előre. Ugye, a kutya roppantul örül a kolbásznak, utol szeretné érni, és ezért csóválja a farkát. Igen ám, de a feneké alá egy edény van kötve, amibe gipsz van. Az eb farka beleér ebbe az edénybe,

és amikor örömében a kutya csóválja a farkát, kiszórja a gipszet, megjelölve ezzel a szintvonalat. Ez a szintezőkutya. Nem én találtam ki, azt hiszem, *Rédey* mesélt erről.

Ezzel szemben az nem anekdota, hogy a marha, mikor legel, akkor csakugyan egy szintvonalon járja körbe a legelőt, mert nem szeret lefelé legelni, meg felfelé legelni. A dombos dunántúli legelőkön vannak ilyen kikoptatott csíkok, amik csakugyan szintvonalakat jelölnek ki.

■ **Harminc éven keresztül tanította a topográfiaát. A diákság hogyan változott ez idő alatt? A hatvanas években esetleg jobban tanultak, mint a kilencvenes évek közeledtével?**

1991-ben tanítottam utoljára. '92. január 1-jén mentem nyugdíjba. Viszont járok gyakorlatra most is! *Winkler Gusztival* megyünk Pilismarót-ra, és járok még Bajára az Eötvös József Főiskola gyakorlataira, meg a Corvinus Egyetem gyakorlataira is, Balatonkenesére.

A diákság, igen! Énszerintem a diákságnak nagyon kevés a gyakorlata. Szerintem a geodéziában egy tárgyat – és én ezt szerettem volna mindig elérni – olyan szinten kell megtanítani, hogy ha a hallgató végzett, kikerül az életbe, ne azt mondják rá, hogy még ezt sem tanultad, meg ezt se? Hanem, hogy a kikerülés után hamar bele tudjon jönni a munkába. Ne az legyen, hogy hosszú hónapokig tanulja! Volt olyan hallgató, aki elvégezte az egyetemet, kikerült az életbe, és mindenáron pontra akart állni a szintezési alapon. Tehát sokkal, de sokkal több gyakorlat kellene! Másodszor: kis csoportos gyakorlat! Az a gyakorlat nem ér semmit, ahol nyolc hallgató van és egy műszer; egy dolgozik, egy vagy kettő még esetleg ténykedik mellette, öt pedig semmit sem csinál! Az a tapasztalatom, hogy ha van egy társaság, és egyikük hülyéskedni akar, azt pillanatok alatt átveszi a másik hét is. Nem mintha baj lenne ez, viszont ha dolgozni kell, és egy dolgozni akar, a másik hét attól még nem akar dolgozni. Nem veszik át olyan hamar, mint a viccelődést.

■ **A digitális térkép készítésének bevezetését hogyan élte meg?**

Szerintem a digitális térkép jó! De nem úgy, ahogy mi csináljuk! Alapvető hibái vannak a digitális térképnek, bár az egyetlen térképkészítési eljárás, amelyik alkalmas arra, hogy a térképeket naprakész állapotban tudjuk tartani.

Meg kellene szervezni, hogy amikor épül egy híd vagy bármi más, annak a geodéziai térképezéshez szükséges adatait egy cégnek, szervnek be kell küldeni. Egyik nap átadják, a másik nap már a térképen lehet. Mindenről történt intézkedés, csak erről nem, pedig a digitális térképnek itt van az első számú előnye. Ez a legnagyobb, az összes többit elvethetjük, de ehhez nem az egyetemnek, hanem a minisztériumnak kellene lépni és valamit kitalálni. Valamikor elő volt írva a geodéziai munkák kötelező bejelentése, azt vissza kellene állítani; vagy jó szóval, vagy büntetéssel-jutalmazással rávenni a cégeket, hogy küldjék az adatokat.

A másik problémám pedig az, hogy miért kell a digitális adatállományt méretaránytól tenni függővé? Ez egy marhaság! Külön adatállománya van a 1:10 000 méretarányú topográfiai térképnek, külön adatállománya a kataszterinek, külön a honvédségnek. Legyen egyetlen geodéziai adatállomány, amelybe egy szűrőt kellene beletenni, hogy ez megy a 10 000-esbe, ez megy az 1000-esbe vagy az 500-asba, de nem az, hogy ugyanazt bevisszük többször.

Nézd meg a digitális attribútum táblázatot! Olyan van, hogy állandósítás nélküli alappont. Találkoztál már ilyennel? Pont olyan béna volt, aki ezt kitalálta, mint aki a németet vagy az orosz fordította pár évtizeddel korábban! Előveszed az angol szótárat, abban megtalálod, hogy a háromszögelési pont „control point”. Ők a háromszögelési pontot egyes területeken így hívják. Az, hogy állandósítás nélküli háromszögelési pont, az azt jelenti, hogy nincs állandósítva. A háromszögelési pont kétféleképpen lehet állandósítva. Az egyik egy kövel, ezen fel lehet állni, a másik nincs állandósítva, mert gyárkérmény, templomtorony stb. Ez az örült meg meghagyta, hogy állandósítás nélküli. Csak annyit kellett volna magyarsítani, hogy nem kövel állandósított háromszögelési pont. Akkor megkérdem: „Fiam, tudsz angolul? Nem! Hát akkor ki fordította? Hát egy angoltanár, ő nem geodéta.” Írjunk fel a jelkulcsra ezután mindenféle marhaságokat, mint például a palota, amit az angolból átvettek, és szó szerint fordítottak. Azt mondták a múltkor például: egymáson fekvő határok. Miért kell külön venni? Legyen úgy, hogy egyetlenegy határ létezik. És

GEODÉZIA ÉS KARTOGRÁFIA

SZÍNES OLDALAK

hátsó külső oldal	110.000,-Ft
címlap belső oldal	90.000,-Ft
hátsó belső oldal	70.000,-Ft

FEKETE-FEHÉR/BELSŐ

1 oldal	35.000,-Ft
1/2 oldal	23.000,-Ft
1/4 oldal	11.000,-Ft
1/8 oldal	8.000,-Ft

hirdetési díjai:

Egyedi megbeszélés alapján lehetőség van szórólap elhelyezésére is.

Áraink az ÁFÁ-t tartalmazzák.

Az árak nyomdakész hirdetésre vonatkoznak,
többszöri megrendelés esetén kedvezmény!

Jogi tagjaink részére 10 % engedményt adunk!

A kézirat leadási határideje minden hónap harmadika.

Megrendelés és hirdetésfelvétel:

MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG

1027 Budapest, II. Fő u. 68. V. emelet 510. Telefon: 201-86-42 Fax: 201-25-26

ez a birtokhatár. Mert minden határ birtokhatár egyben, még az országhatár is. És a határ mentén ne jeleket rakjunk fel, hanem írjunk rájuk számokat, akkor mondjuk az egyes az országhatár, kettes megyehatár, hármas a községhatár, és ugyanott van térképezve. Nem egyszerűbb ez így? Hát ne bonyolítsuk agyon, hogy most külön szedjük. Most van a digitális topográfiai adatbázis, és készítenek hozzá egy digitális kataszteri kartográfiai adatbázist. De miért? Azért, mert azt mondja, hogy topográfiai térképen mindent a helyén ábrázolunk, és vannak olyan tárgyak, amik ugye fedik egymást. Ezért kell csinálni egy újabb adatbázist, amiben az egyiket eltoljuk. Amit most csinálunk, az nem geodézia. Abból élnek, amit az előző generáció megcsinált. A domborzathoz hozzá se nyúlnak, az ottani szakemberek a domborzatot még olvasni sem tudják, nemhogy megrajzolni. Akkor mit akarunk? Most a topográfiai térképezés úgy folyik, hogy elkészül egy adott területről az ortofotó, ezt a helyszínen minősítik, egy irodában kirajzolják. Amikor mi csináltuk a minősítést, akkor kint a helyszínen mindent hegyes ceruzával a helyére rajzoltunk. Most azt sem tudják, hogy miért volt barna az ortofotó. Hát istenem, azért, mert fekete ceruzával kellett rajzolni, és fekete tónusú papíron igen nehéz fekete ceruzával rajzolni. Na most, mivel hegyes ceruzával nem lehet, ezért 0,3-as filctollal akarnak mindent a helyére rajzolni. Könyörgöm, az 1:10 000 méreatarányban a 0,3 mm már 3 métert jelent.

Van Magyarországon topográfiai térkép, ami 1960-tól 1982-ig készült. Ez az egész ország területe. Akkor azt mondták, hogy ezek a térképek elavultak, és akkor felújították, jött egy másik. Ez a kettes számú térkép. Most készül a harmadik. A három térképet nem lehet egymásra tenni úgy, hogy fedje egymást! És tíz év óta még senkinek nem jutott eszébe, hogy gyerekek, meg kellene nézni, hogy ebből melyik a jó. Mert a számítógépbe csak olyan adatot lenne szabad bevinni, aminek a helyességéről úgy meg vagyok győződve, hogy az életemet tenném rá. Mert egy koordináta nem lehet tíz dekával több, mint a párizsi.

■ Mi az oka annak, hogy még most is tanít, hogy most is dolgozik?

A magas nyugdíj. Meg szeretem is csinálni.

■ Ön köztudottan nagyon szépen rajzolt. Mindenkinnek az volt a véleménye, hogy Ön csak kiment a terepre és rajzolta a szintvonalat.

kat. Nem próbálkozott meg valamilyen művészi pályával is?

Nem, nem próbálkoztam. De van a szakmánkban művész, ott van *Bölcsvölgyi Feri*, világhírű lassan. Tiffany lámpakészítő, ólomüvegből készíti gyönyörű szép lámpákat. Fehérváron végzett, és azután elvégezte az egyetemet is. Ma Dunakeszin lakik a feleségével, *Bán Margitkával*, ő itt oktató a Felsőgeodézia Tanszéken.

■ Sportolt valamit mostanában, hogy ilyen jó egészségnek örvend? Szereti a sportokat?

Futok, de csak 400–500 métereket. Majdnem minden nap, erdőben. Az Aranyhegyi árok mellett van egy kis telkünk, kint Óbudán; ahhoz közel van az erdő; akkor fogom a kutyát, megyünk és futunk. Úgy szoktam csinálni, hogy odafelé felgyalogolok, visszafelé, lefelé pedig futok, kockok.

■ Mi a hosszú élet titka?

Nem tudom, ez szerintem szerencse vagy adottság; gének és még ki tudja, minek a kérdése. Anniszor van az embernek szerencséje, tiszta véletlenül múlik az élet, nekem mindig így sikerült. Nem szabad inni, nem szabad dohányozni. De azért egy korty pálinka reggel, egy pohár vörösbor ebéd után biztosan használn.

■ Hogyan látja a XXI. század geodéziáját?

Teljesen megváltozott minden ahhoz viszonyítva, mint ami valamikor volt. Valamikor volt egy állami térképezés, állami munka. Ilyen volt a kataszteri térkép is, meg a topográfiai térkép is. A térképezésnek a legnagyobb rákfenéje volt, amit bevezettek a 60-as években, a titkos ügykezelés. Topográfiai térképeket kellene használnia az erdészeknek, a vízügynek, a vasútnak, az útépitésnek, a mezőgazdaságnak, és még sorolhatnám, hogy hol lenne jó a topográfiai térkép. Igen ám, de amikor bevezették a titkosítást, sok olyan cég volt, amelyik ha akarta volna, se vehette volna meg a topográfiai térképet, mert egyszerűen nem volt nála olyan munkakör, hogy TÜK kezelő. Egy állami gazdaságnak volt főmérnöke, főkönyvelője, de titkos ügykezelője nem volt. Ennek következtében az állami gazdaság nem vehetett topográfiai térképet, mert hiába mondta, hogy

ő ugyanúgy fogja tartani, befalazza, rácsokat tesz rá, ha nem volt embere, aki kezelje.

„Most mondjátok meg nekünk, mikor nem lesz titkos egy térkép?” – kérdeztük. Erre azt mondták nekünk, hogy „Kérem ne legyen rajta magasság, ne legyen Gauss-Krüger vetület, ne legyen rajta relatív adat, hogy milyen magas a töltés fölő lapja.” „Igen. Jó, ez nekünk nem is hiányzik, és csinálunk ilyen térképet.” És csináltak ilyen térképet. Ilyet készítettek az erdészek például nagyon nagy területekről az országban. Ezek nem sztereografikus vetületi rendszerben készültek.

Most megyünk Európába, és különböző címeiken lehet pénzeket kérni. Ha az erdészet pénzt kér az ő saját térképeinek a rendbehozatalára, arra kap; de ő, hogy egy jobb térképet vegyen, amin szintvonal is van és egyéb adatok, ő arra nem fog pénzt kérni, mert az nem nála marad, hanem azt ki kell fizetnie. Tehát inkább megcsinálja magának azt a térképet. Azokon nincs semmi. Erdő van ábrázolva rajta, az ő számaikkal, ami nekik kell, de magassági viszonyok nincsenek rajta megírva. És most nem csak az erdészek, hanem ugyanígy vannak a vízesek, ugyanígy vannak a mobiltelefonosok; ezeknek is hatalmas területeken vannak építményeik, hát ezeket mind be kellett volna jelteni, hogy az állami alaptérképen rajta legyenek. De nincsenek, nincsenek! Ők maguk elkészítik maguknak és elteszik. Nem kötelező az adatszolgáltatás a részükről, senkinek sem. Ha így csinálnánk térképet, akkor mi lenne?

Szóval úgy látom, hogy az a régi térképfajta nincs tovább. A mostani térképészek olyanok, mintha azt mondanák egy festőnek, hogy ha egy embert le kell rajzolni, akkor elég, ha megtanul szemet rajzolni, száját, orrot, fület, arcformát, haját. Akkor ezt így lerajzolják, úgy mint a nyo-

mozók szoktak ilyen rajzokat készíteni, és aztán ennyi. A régi térképek ezzel szemben szépek voltak. Van egy facsoport, hogy ide két nullkört teszek csak; ide meg hármat, mert ez a nagyobb. És a térképolvasók így olvassák. A régi térképek olyanok voltak, hogy azokról fel lehetett ismerni a terepet. A mostaniak pedig olyanok, hogy éppen csak odateszik a jeleket, nagyon sematikus; mint ahogyan az a bűnügyi technikus rajzol: fület rajzol meg szemet, és úgy néz ki, mint egy emberi arc, de nem adja vissza az alanyt. Ilyenek lesznek a jövő térképei. Ez az értékvesztés sajnos megmutatkozik minden területen.

Köszönjük a riportot!

Talk with Imre Blahó

*Paizs, Z.
Summary*

The interview made with *Imre Blahó* is part of a series, which started 30 years ago titled 'Their life and the Geodesy'. This essay was published at the Students Scientific Conference at Budapest University of Technology and Economics (BUTE) and it is about Imre Blahó's course of life, the interview with him and his publications till now.

Imre Blahó is an outstanding figure of the Topography. His works are admired for their beauty, because he has an excellent talent for drawing. All of his students like him as teacher because of his special lecturer style. His set book of Topography is the best still today. Up to this day he has been in good health and he teaches the students for the mystery of Topography.

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság programjairól, híreiről rendszeresen tájékozódhatnak honlapunkon is.

Címünk:

www.mfttt.hu

MFTTT vezetőség